

De grote gevolgen van een paar minuten: als eerste of als tweede geboren worden

Ze vragen mij altijd: Wie is de oudste van de twee? Dit vind ik zo irrelevant. Ze zijn toch tweeling. En wat maakt het uit?

Deze moeder is verontwaardigd over de vraag die zij keer op keer krijgt voorgelegd over iets wat volgens haar geen betekenis heeft. Voor de meeste meerlingouders maakt het niets uit wie de oudste of de jongste is. De kinderen zijn op dezelfde dag geboren en dus even oud.

Voor de omgeving maakt het echter wél uit. Mensen zoeken naar verschillen en vergroten deze uit. Maar hoe is het voor de tweeling zelf? Maakt het hen uit of ze de oudste of de jongste zijn? Wat zeggen wetenschappers over de oudste of jongste zijn: is het van invloed op hun gedrag? Bepaalt de volgorde van geboorte bijvoorbeeld wie de leider is en wie de volger?

Mythische verhalen

Jacob en Esau zijn de zonen van Isaac en Rebecca en de eerste tweeling die in de bijbel wordt genoemd. De wens om eerstgeborene te zijn, is centraal in dit verhaal. Wanneer Esau de baarmoeder van Rebecca verlaat, houdt Jacob Esau's enkel vast. Zijn naam heeft hij aan deze handeling te danken, de Hebreeuwse variant van Jacob, *Yakov*, betekent 'enkel'. Als ze volwassen zijn, zorgt Jacob dat Esau hem zijn geboorterecht geeft en daarmee het grootste aandeel in hun vaders erfenis. Ook zorgt Jacob ervoor dat hij de zegen voor de oudste zoon ontvangt. Hierop wordt Esau zo boos dat hij Jacob dreigt te doden waarop Jacob vlucht. Jaren later ontmoeten de tweelingbroers elkaar weer en sluiten ze vrede.

In Afrika, bij de Yoruba in Nigeria, wordt de naamgeving van de tweeling bepaald door de volgorde van geboorte: elke eerstgeborene heet *Taiwo*, dat betekent 'degene die het eerste de smaak van de wereld heeft geproefd' en de tweede heet *Kehinde*, 'arriverend achter de tweede'. Men gelooft daar dat deze tweede de oudste is van de twee. Zodra de weën beginnen duwt hij uit bescherming zijn broertje of zusje naar voren en blijft hij achter.

In verschillende culturen zijn er verhalen rondom tweelingen en 'de oudste of de jongste zijn'. Soms gaat dit gepaard met waarde-oordelen of afspraken die voor een van de twee beter uitpakken, veelal de oudste.

Uit mijn eigen ervaring als oudste van een eeneiige tweeling herinner ik mij een gevoel van trots. Ook al was het verschil slechts tien minuten, ik was de oudste

van ons twee. Het bracht ook verantwoordelijkheid met zich mee en ik herinner me vaak bezig te zijn met het welbevinden van mijn zusje. Als kind gedroeg ik me als 'de serieuze en verstandige' en mijn zusje meer als 'de impulsieve'. Of dit een gevolg is van karakters of dat het te maken heeft met jongste/oudste zijn, vind ik moeilijk te bepalen, zo achteraf. Wel hoor ik het vaak terug in gesprekken met volwassen tweelingen. In hun jonge jaren, is er een verdeling waarbij de oudste eerder de rol van 'zorger' op zich neemt en de jongste eerder de rol van 'verzorgd worden'.

Beschermende houding van ouders

"Daan en Lucas weten niet wie van hen het eerste is geboren. Hier hebben we bewust voor gekozen." (Uitspraak vader van 5-jarige tweeling)

Ouders benadrukken vaak gelijkheid. Voor beide kinderen hopen ze op het beste. Uit bescherming willen ze niet dat hun kinderen op voorhand eigenschappen krijgen toegedicht. Ouder zijn wordt immers vaak gekoppeld aan kenmerken als verstandig en verantwoordelijk en jonger zijn aan naïef en onwetend. Een moeder met vier dochters vertelde over haar 9-jarige dochter Elise, een van een eeneiige tweeling, die regelmatig 'zeurde' of ze niet nog een broertje of zusje kon krijgen want dan 'was ze niet meer de jongste'. Kennelijk voelde dit meisje zich de jongste en had ze hier negatieve associaties bij.

De Amerikaanse psycholoog Joan Friedman die meerdere boeken heeft geschreven over het opvoeden van tweelingen, erkent het gegeven dat oudste of jongste zijn voor de omgeving uit maakt en dat dit gevolgen heeft voor de tweeling zelf. Als oudste van een eeneiige tweeling heeft zij jarenlang de rol vanzorger voor haar jongere zusje op zich genomen. Nu zij zelf moeder is van een jongenstweeling, heeft ze samen met haar partner besloten de jongens pas op latere leeftijd, wanneer ze op middelbare school zitten, te vertellen wie de oudste is. (Tinglof, 2007).

Iedere ouder kan, vanzelfsprekend, zelf beslissen of ze hun tweeling vertellen over de volgorde van geboorte. Naar mijn mening is het niet nodig om de geboortetijd 'geheim' te houden voor de kinderen om stereotype rolverdeling te voorkomen. Als ouder heb je altijd de mogelijkheid om actief in te grijpen en gedrag van je kinderen

bij te sturen. Wanneer je ziet dat de een meer de rol vanzorger of leider op zich neemt, en de ander zich laat verzorgen of volger is, kun je daar van alles aan doen. Zo kun je met hen in gesprek gaan hierover, vragen hoe zij dit zelf zien. Wat vinden ze hier prettig aan en wat niet? En als ze iets niet prettig vinden, wat kan ieder van hen anders doen? Zo kun je met kleine concrete acties invloed uitoefenen op de onderlinge verhouding. En bedenk: vertel het ze als ze goed doen! Jongeren groeien van complimentjes.

Narcisme van het kleine verschil

Freud schreef over het fenomeen 'het narcisme van het kleine verschil'. Hij omschrijft het als een onverwoestbare trek van de menselijke natuur om verschillen te ontdekken en te benadrukken. De aanhoudende belangstelling van de omgeving voor de paar minuten verschil in geboortetijd kun je hiermee verklaren. Het brengt immers onderscheid en maakt de kinderen uniek. In een cultuur waar identiteit een centraal begrip is en ieder mens geacht wordt een zelfstandig individu te worden, is dit nodig. Wanneer het DNA voor honderd procent gelijk is en men niet kan bepalen wie Jan of Piet is, dan zijn die paar minuten tijd tussen de twee geboortes 'de redding'. De prangende behoefte aan verschil wordt bevredigd en het vraagstuk rondom uniciteit opgelost.

Tweelingen zelf

Met de twee-eiige tweeling Bram en Gijs, 17 jaar oud, praat ik over de oudste of de jongste zijn. In de huiskamer zitten we rond een lage tafel met kopjes thee en koekjes. Bram heeft blond haar en zit op de bank tegenover mij met zijn benen over elkaar. Gijs heeft bruin haar en zit in nonchalante houding op een fauteuil tussen ons in.

"Wie is de oudste van jullie?" is standaard de eerste vraag als we ergens samen nieuw zijn," vertelt Bram. "Raad maar" zeg ik dan. En dan zeggen ze bijna altijd Gijs, terwijl ik de oudste ben." Gijs knikt instemmend. "Hoe is dat voor je?" vraag ik op neutrale toon. "Het maakt toch niks uit? Wat voegt het nou eigenlijk toe?" Bram haalt zijn schouders op. "En als het over 20 jaar nog zo is, dan is het goed." Bram lacht. "We hebben ook andere interesses," vult Bram aan. "Gijs praat altijd over auto's en vuurwerk." "Dat zijn gewoon mannendingen," zegt Gijs. "Ja, maar daar praat ik niet over," reageert Bram. "Ik praat over school en over feitjes enzo. Dan kom je jonger over." In het gesprek bleek dat ouder lijken wel wat stoerder is, maar de oudste zijn, was niet zo'n thema. Dat was anders bij een eeneiige meisjestweeling die ik onlangs sprak.

Rebecca vertelt: *"Acra is oudste met 10 min. Mij maakt het echt niks uit. Die 10 minuten. Dat is toch niks." Dan richt ze zich naar haar zus. "Maar jij zegt het nog wel eens. Ik ben de oudste hoor. Pas geleden nog, toen we in onze vriendengroep spraken over geld enzo." Acra knikt instemmend. "Maar mij maakt het niks uit," vult Rebecca aan en haalt haar schouders op.*

In dit gesprek relativeert de jongste het verschil en de oudste benadrukt haar positie. Blijkbaar is het voor haar van betekenis. De verschillen die tweelingen hechten

Archiefoto

aan oudste of jongste zijn heeft volgens mij te maken met karakter: zijn ze competitief? En met de houding van de ouders: benadrukken zij oudste of jongste zijn en/of hebben zij (onbewust) een voorkeur? Daarnaast is ook van invloed hoeveel ze op elkaar lijken. Eeneiige tweelingen hechten mogelijk meer belang aan de volgorde van geboorte vanwege de behoefte aan onderscheid en het hebben van een eigen identiteit.

Oudste en jongste zijn in de puberteit

"Als kind gedroeg ik me altijd als de jongste. Wanneer mijn zus zei: 'Tessel doet dit' dan deed ik het gewoon. Ik dacht zelf niet na. Nu we 18 zijn en ons eigen leventje hebben, zijn we gelijk." (Uitspraak Tessel, een van een twee-eiige tweeling, 18 jaar oud)

Uit mijn persoonlijke ervaring herinner ik me dat de oudste zijn, een andere lading kreeg toen ik 12 was en mijn zusje lichamelijk sneller rijp was en belangstelling kreeg voor jongens. Dit vond ik niet kloppen, omdat ik de oudste was. Het maakte me onzeker. Toen ik ook ging groeien en een vriendje kreeg was ik erg opgelucht, we liepen weer 'gelijk'.

In het gesprek met Rebecca en Acra, de eeneiige tweeling van 17 jaar oud, spraken we over veranderingen in de rolverdeling tijdens de puberteit. *"Vroeger verdeelden we de rollen. Bij spelletjes bijvoorbeeld was ik de schattige en jij de de stoere," vertelt Acra. "En dat was ook altijd hetzelfde," vult Rebecca aan. "Als oudste, was ik de dominante," zegt Acra. "Maar dat is nu niet meer zo. Nu ben ik degene met een grotere mond en ben jij wat meer ingetogen. Ook verdelen we de rollen niet meer zo expliciet. Het gaat eigenlijk vanzelf," zegt Rebecca. Acra knikt.*

Dit gesprekje illustreert hoe het bij veel tweelingen gaat. In de kindertijd kan oudste/jongste bepalen wie de leider is en wie de volger, aan het eind van de puberteit zijn de verschillen minder groot. Dit blijkt ook uit wetenschappelijk onderzoek.

Ook de wetenschap is nieuwsgierig

De Amerikaanse schrijfster Christina Tinglof schrijft over een studie naar tweelingen vanaf hun babytijd tot aan het einde van de puberteit. In totaal zijn 419

Archieffoto

Ingrijpen of niet?

De vraag die ouders zichzelf soms stellen is: "Wanneer grijp ik in? Hoe erg is het als de een meer zorgt voor de ander of meer leiding neemt?" Naar mijn mening is de eigen intuïtie hierin belangrijk. En vanzelfsprekend ook wat de jongeren zelf aangeven. Wanneer een klaagt over het gedrag van de ander, is het nodig er iets aan te doen. Als ouder kun je in gesprek gaan of stimuleren dat ze apart activiteiten ondernemen. Wanneer je ziet dat de jongste (of de oudste) weinig trots is op prestaties of weinig aandacht vraagt voor zijn prestaties, kun je er expliciet naar vragen. Laat hem tijdens het avondeten bijvoorbeeld vertellen wat hij deed, hoe het voor hem was en welke complimenten hij heeft gekregen van andere mensen.

tweelingen onderzocht. Uit het onderzoek blijkt dat in de basisschoolleeftijd er duidelijke verschillen zijn tussen de twee kinderen: Een is leider en de ander is de volger. De volger lijdt vaker aan depressieve gevoelens en aan gevoelens van minderwaardigheid en de leiders lijden vaker aan verhoogde spanning en nervositeit. Deze rolverdeling en de daaraan gekoppelde gevoelens verdwijnen echter met de jaren. Aan het einde van de middelbare school bleek dat de onderlinge verschillen in dominantie nagenoeg verdwenen waren. Van de hele groep gaf 83 procent van de tweelingen aan de onderlinge relatie 'gelijkwaardig' te vinden. (Tinglof 2007, pag 62).

Een andere wetenschappelijke studie richtte zich op het verband tussen oudste of jongste zijn en het leveren van prestaties. Uit dit onderzoek bleek dat de oudste meer op zijn gemak is met goed presteren. Zij voelen zich trots en vertellen hierover aan de omgeving. Jongste kinderen deden hun prestaties vaker af als 'niet zo belangrijk.' Verder bleek dat oudere kinderen het moeilijk vonden als de jongste beter presteerde dan zijzelf, andersom gold dit niet. De verklaring die de onderzoekers geven is de behoefte aan zelfbescherming bij de oudste. Wanneer zij lager scoren dan hun jongere tweelingbroer of zus tast dit hun dominante positie aan. Verder blijkt dat er een verband is met activiteiten uitvoeren. De jongste stopt met een activiteit, als deze de relatie negatief beïnvloedt, en de oudste laat zich niet stoppen. De uitleg hiervoor is opnieuw dat de oudste de rol van leider op zich neemt en de jongste de rol van volger en dus niet eigenzinnig door zal gaan met iets wat de oudste niet leuk vindt. (Noller, e.a. pag 15 en 16)

Tinglof haalt in haar boek een ander onderzoek aan waaruit bleek dat volgorde van geboorte niet bepalend is voor dominantie binnen de tweelingrelatie. Alleen sekse is bepalend volgens deze onderzoekers. Zij onderscheiden drie soorten dominantie: fysieke dominantie (kracht) psychologische (besluitvorming) en verbale dominantie (wie doet het woord voor beiden). Het resultaat was dat jongens fysiek domineren en meisjes psychologisch en verbaal; zij nemen in gezelschap vaker het woord en beslissen vaker. De verklaring hiervoor is dat meisjes in het algemeen verbaal sterker zijn en sneller rijpen dan jongens. (Tinglof 2007, pag 60)

Vier ook successen. Ga uit eten, kook een lievelingsmaaltijd of neem ze mee uit naar de bioscoop. Wanneer je ziet dat het vieren van een succes jaloezie oproept bij de ander, kun je hier een later moment op terugkomen. Jaloezie zijn mag. Als ouder kun je bedding bieden aan deze negatieve emoties door ernaar te luisteren. Herinner hem of haar aan eigen successen.

De volgorde van geboorte, oudste of jongste zijn, heeft een bepaalde lading. En alle betrokkenen, ouders, omstanders en tweeling zelf, hebben een eigen perspectief. Ieder vanuit een eigen belang. De ouders willen hun kinderen beschermen en waken voor stereotyperingen; de omgeving benadrukt uniciteit en zoekt naar verschillen en tweelingen zelf variëren onderling in de waarde die ze hechten aan oudste of jongste zijn. Door deze perspectieven te kennen, kun je jouw tweeling begrijpen en ook de reacties van de omgeving. Hoe groot de gevolgen zijn van het verschil in geboorte tijd, wordt vooral bepaald door de ouders en de tweeling zelf. Het ligt in elk geval niet vast wie leider is en wie de volger is, en dat lijkt me voorlopig een geruststellende conclusie.

Hester van Wingerden,
Trainer/coach van Tweelingenpraktijk (www.tweelingenpraktijk.nl)

Bronnen:

- Comparison and Competition in Sibling and Twin Relationships: A Self-Evaluation Maintenance Perspective. Noller e.a. pag 15 en 16.
- Christina Baglivi Tinglof. *Parenting School-Age Twins and Multiples*

Wilt u ook meedoen met de artikelenreeks voor deze leeftijdsgroep? Of heeft u vragen en opmerkingen? Reacties zijn welkom!
Stuur een bericht naar hester@tweelingenpraktijk.nl

Stop de tijd

Ik ben Michelle. Getrouwde moeder van tweeling Bibi en Mees (2012) en werkzaam als psycholoog. In mijn vrije tijd bak ik graag zoetigheden en kijk ik films. Ik schrijf over het wel en wee van een tweelingmoeder. Onder andere in een blog op de site van het Centrum voor Jeugd en Gezin Zuid-Holland Noord.

Ieder jaar opnieuw, nu voor de derde keer, tranen als ik aan het einde van deze dag nog even stiekem naar jullie slapende gezichtjes kijk. Wat ben ik toch ongelooflijk dol op jullie. En wat worden jullie al groot. Ik weet nog als de dag van gisteren dat jullie mijn leven binnen kwamen. Derde verjaardag van de tweeling. Waar blijft de tijd?

Jankebalk

Drie jaar geleden waggelde ik het ziekenhuis binnen voor de wekelijkse controle. Mijn bloeddruk bleek veel te hoog en na een paar tests werd duidelijk dat de tweeling de volgende dag geboren zou moeten worden. En zo gebeurde het ook: de avond daarop hield ik jullie (ook huilend) in mijn armen. Sinds die avond ben ik een jankebalk.

Elk jaar

En elk jaar op hun verjaardag lijkt het of ik de dag van de geboorte herbeleef. Een achtbaan van emoties, met natuurlijk vooral tranen van geluk en blijdschap. Maar ook van weemoed. Want wat gaat de tijd snel, een cliché maar o zo

waar. Hoe leuk ik het ook vind dat de tweeling al zo zelfstandig wordt (zichzelf aankleden, zelf tanden poetsen, een paar uur zonder mij op de speelzaal verblijven); ik denk ook met sentiment terug aan hun babytijd. Hoe klein hun handjes waren. Hoe ik in hun dromerige oogjes kon verdrinken tijdens het fles geven. Hoe ik smolt bij hun eerste lachje. Die tijd komt nooit meer terug. Misschien is het de vergankelijkheid van tijd die op deze dag zo duidelijk een rol speelt.

Smile

Vergeef mij het hoge sentimentgehalte van deze column. Maar is het niet erg herkenbaar voor andere moeders? Of ben ik de enige huilebalk op de verjaardagen van de kinders? Hoe lang blijft dit eigenlijk zo? Ik bedoel, ga ik ook nog staan huilen op hun veertigste verjaardag...? Het zal wel wennen.

Toch eindig ik de verjaardag met een big smile hoor. En met deze smile sta ik die dag op elke foto (mocht ik per ongeluk meegekikt zijn). Want nooit ben ik gelukkiger dan op deze dag! Gefeliciteerd lieverds.